

آمریکا و برنامه هسته‌ای کره شمالی

دکتر میرابراهیم صدیق^۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۱. استادیار، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، کرج، ایران e.seddigh@gmail.com

چکیده

کره شمالی از سال ۱۹۸۵ به فکر بهبود مناسبات با آمریکا از طریق کنار گذاشتن برنامه هسته‌ای خود بر آمد، اما با خط مشی های متفاوت روسای جمهور آمریکا از حزب جمهوریخواه و دموکرات مواجه شد. جمهوریخواهان آمریکا برنامه هسته ای و موشکی کره شمالی را نقض قوانین بین‌المللی می‌دانستند و در نتیجه خواستار تنبیه دولت آن کشور بودند، اما دموکرات‌ها به دنبال مصالحه برد - برد با آن دولت بودند. کره شمالی در مواجهه با این دو سیاست متضاد، به سیاست سخت‌گیری و تعامل در برنامه هسته ای خود روی آورد و ترکیبی از خط‌مشی‌های واقع‌گرا و عمل‌گرا را بروز داد. سرانجام، در سال ۲۰۰۶، با آزمایش سلاح هسته‌ای جامعه بین‌الملل را در برابر عمل انجام شده قرار داد. از آن زمان، برنامه هسته‌ای و موشکی کره شمالی بدون وقفه ادامه دارد.

• واژگان کلیدی

آمریکا، کره شمالی، آژانس بین‌المللی هسته‌ای، ان. پی. تی.، آزمایش هسته‌ای و موشکی بالستیک.

سازمان ملل متحد بعد از جنگ دوم در سال ۱۹۴۵، کره را در مدار ۳۸ درجه تقسیم کرد و البته، این کار را به عنوان اقدامی موقتی انجام داده بود. با این همه، تیره شدن مناسبات آمریکا و شوروی بعد از جنگ دوم باعث شد که فرایند وحدت دو کره تحقق نیابد. هدف‌های شوروی و آمریکا در شبه جزیره کره کاملاً با یکدیگر متفاوت بودند. هدف شوروی در کره شمالی، کمونیستی کردن آن و سپس ایجاد شرایطی در شبه جزیره کره برای کنترل دائمی آن بود (Park, Koh, & Kwak, 1987, p.78). در حالی که هدف آمریکا جلوگیری از تحقق هدف شوروی بود.

تحت حمایت شوروی، حزب کمونیست کره شمالی در سال ۱۹۴۶ به رهبری کیم ایل سونگ تاسیس شد در سال ۱۹۴۸، شمال کره به نام کشور جمهوری دموکراتیک خلق کره اعلام گردید. پس از اینکه، بخش جنوبی کره در ژوئن ۱۹۵۰ اعلام استقلال کرد، کره شمالی با حمله غافلگیرکننده برای تصرف کره جنوبی و وحدت بخشیدن به دو کره اقدام کرد. آمریکا نیرویی بین‌المللی را علیه کره شمالی وارد کارزار نمود و توان کره شمالی را تحلیل برد. اما با کمک چینی‌ها، کره شمالی دوام آورد و جنگ کره در وضع بن‌بست در ژوئیه ۱۹۵۳ متوقف شد (Suh and Lee, 1998, p.82).

از سال ۱۹۵۶، شوروی آموزش و تربیت دانشمندان و مهندسی کره شمالی را در زمینه هسته‌ای بر عهده گرفت و در اوایل دهه ۱۹۶۰، مرکز تحقیقات یانگپیون را در این کشور تاسیس کرد. با این همه، در دهه ۱۹۷۰، درخواست‌های مکرر کیم ایل-سونگ از شوروی و حتی از چین برای یاری رساندن به برنامه هسته‌ای کره شمالی توسط مسکو و پکن نادیده گرفته شد. این موضوع را می‌توان متأثر از سیاست تنش‌زدایی^۱ آمریکا با شوروی و سیاست نزدیکی مجدد^۲ با چین دانست. به دنبال آن، کره شمالی به کره جنوبی پیشنهاد برنامه هسته‌ای محرمانه مشترک داد، که آن هم رد شد (Bolton, August 2012).

دولت کره شمالی در سال ۱۹۷۴ عضو آژانس بین‌المللی هسته‌ای شد. این کشور در اواسط دهه ۱۹۸۰ تحت فشار فزاینده برای پیوستن به ان. پی. تی. قرار گرفت و در واقع، در سال ۱۹۸۵ از طرف شوروی وادار شد که به این پیمان بپیوندد. کره شمالی گرچه در ۱۲ دسامبر ۱۹۸۵، به پیمان عدم اشاعه هسته‌ای پیوست، اما قراردادی را که می‌بایست با آژانس بین‌المللی هسته‌ای برای ایمنی

¹. de' tent

². rapprochement

هسته‌ای امضاء کند، کاملاً پر نکرد. طبق ماده ۳ ان. پی. تی، کره شمالی ۱۸ ماه فرصت داشت تا آن قرارداد را امضاء کند. (Carrel-Billiard and Wing, 2010).

ریاست جمهوری جرج بوش پدر و برنامه هسته‌ای و موشکی کره شمالی

در دوران ریاست جمهوری جرج بوش پدر، ۹۳-۱۹۸۸، سیر سریع تغییرات و تحولات بین‌المللی از بار فشارهای آمریکا بر کره شمالی کاست، ضمن اینکه از میزان حمایت‌های بین‌المللی از کره شمالی کاسته شد. برنامه هسته‌ای کره شمالی تحت تاثیر محدودیت‌های به وجود آمده بین‌المللی قرار گرفت و روند حرکت آن کند گردید، اما تکامل آن استمرار پیدا کرد. با توجه به شرایط مساعد بین‌المللی بعد از جنگ سرد، آمریکا در ۲۷ سپتامبر ۱۹۹۱ اعلام کرد که به‌طور یک جانبه تمامی جنگ افزارهای هسته‌ای تاکتیکی دریایی و زمینی مستقر در خارج از آمریکا را بر می‌چیند. شمار ۱۹۹ سلاح هسته‌ای آمریکا در کره جنوبی مستقر بودند، که برچیده شدند. هشت روز بعد، میخاییل گورباچف، رئیس جمهوری روسیه تصمیم مشابهی را اعلام نمود. روه تائه وو،^۱ رئیس جمهوری کره جنوبی، نیز در پاسخ به اقدام فوق از سوی بوش پدر، در ۸ نوامبر ۱۹۹۱ اعلامیه برچیده شدن سلاح‌های هسته‌ای از شبه جزیره کره را مطرح کرد که در آن، کره جنوبی تعهد می‌سپرد سلاح‌های هسته‌ای را تولید، تملک، انبار، مستقر و یا استفاده نکند. علاوه بر این‌ها، این اعلامیه به طور یک جانبه کره جنوبی را از داشتن تسهیلات فرآوری مجدد هسته‌ای یا غنی‌سازی اورانیوم منع می‌کرد. به عبارت دیگر، تعهدات فوق تمامی شرایط کره شمالی را، که در سال ۱۹۸۵ مطرح کرده بود، برآورده می‌کرد و به آژانس بین‌المللی هسته‌ای اختیار بازرسی‌ها از تسهیلات هسته‌ای آن کشور را می‌داد. تحولات فوق منجر به این شد که در ۳۱ دسامبر ۱۹۹۱، دو کشور کره جنوبی و شمالی یک اعلامیه مشترک جنوب - شمال را در زمینه برچیده شدن تسلیحات هسته‌ای در شبه جزیره کره امضاء کنند. به موجب این اعلامیه، هر دو کشور موافقت کردند که «سلاح هسته‌ای را آزمایش، تولید صنعتی، تولید، بازیافت، تملک، انبار، مستقر و یا استفاده نکنند» یا از «داشتن تسهیلات مربوط به فرآوری مجدد هسته‌ای و غنی‌سازی اورانیوم خودداری نمایند». آنها هم‌چنین در مورد بازرسی برای راستی آزمایی توافق کردند (Devanport, March 12, 2017).

شش سال بعد از امضای ان. پی. تی، کره شمالی در ۳۰ ژانویه ۱۹۹۲، قرارداد جامع ایمنی را با آژانس بین‌المللی هسته‌ای امضاء کرد. در ۹ آوریل ۱۹۹۲، کره شمالی نیز قرارداد ایمنی

^۱. Roh Tae Woo

با آژانس را تصویب کرد. کره شمالی همچنین، لیست هفت سایت و وجود حدود ۹۰ گرم پولوتونیوم را به اطلاع آژانس رساند و ادعا کرد که این مواد هسته‌ای نتیجه فرآوری مجدد ۸۹ میله سوخت ناقص در سال ۱۹۸۹ بود. آژانس برای راستی آزمایی این ادعای کره شمالی بازرسی خود را آغاز کرد. (INFCIRC/403-Agreement of 30 Jan 1992 between the...-IAEA). هرچند در دوره جرج بوش پدر، آمریکا کره شمالی را نقض کننده قراردادهای بین‌المللی در زمینه برنامه هسته‌ای می‌دانست، اما به یمن موقعیت مناسب بین‌المللی بعد از جنگ سرد، توانست با پیونگ یانگ به توافق عمده ای برسد و این کشور را از برنامه تولید سلاح‌های هسته ای بازدارد.

دیپلماسی اقتصادی بیل کلینتون و برنامه هسته‌ای و موشکی کره شمالی

در دوران ریاست جمهوری بیل کلینتون، ۲۰۰۱-۱۹۹۳، آمریکا می‌خواست از طریق دیپلماسی برد-برد، تعامل و دادن امتیازات متقابل، برنامه هسته‌ای کره شمالی را متوقف کند که در نهایت در این کار توفیقی پیدا نکرد. در ۱۱ ژوئن ۱۹۹۳، درست در زمانی که قرار بود خروج کره شمالی از ان. پی. تی. از لحاظ حقوقی جنبه عملی به خود بگیرد، دولت کلینتون برای منصرف کردن این کشور اقدام و با مقامات آن کشور در نیویورک گفتگو کرد. در این گفتگوها، آمریکا به کره شمالی اطمینان داد که در مورد آن کشور تهدید و استفاده از زور، و از جمله استفاده از سلاح هسته‌ای، به کار نبرد و در امور داخلی کره شمالی دخالت نکند. کره شمالی نیز از تصمیم خود برای بیرون آمدن از ان. پی. تی. صرف‌نظر کرد. سرانجام، در ۱۹ ژوئیه ۱۹۹۳، کره شمالی بعد از دو دور گفتگو با مقامات آمریکایی، اعلام کرد که «در تدارک شروع مشورت با آژانس پیرامون موضوعات عمده ایمنی و سایر موضوعات می باشد» و اینکه آماده است با بازرسان آژانس از مراکز هسته‌ای خود مذاکره کند. این اعلامیه مشترک همچنین نشان داده بود که کره شمالی انجام معامله‌ای با آمریکا را مورد توجه قرار داده بود که در آن نیروگاه‌های هسته‌ای گرافیک را با نیروگاه‌های آب سبک^۱ که ممنوعیت حقوقی نداشتند عوض کند (Davenport, April 2017).

مناسبات خوب دولت کلینتون با کره شمالی بر مناسبات این کشور با آژانس اثر مثبت گذاشت. در ۱۵ فوریه ۱۹۹۴، آژانس یک توافق نامه را با کره شمالی منعقد کرد که به موجب آن، این سازمان بین‌المللی اجازه پیدا کرد به همه هفت تأسیسات هسته‌ای اعلام شده آن کشور برای بازرسی، دسترسی داشته باشد. این قرارداد، مانع وضع تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل علیه کره شمالی شد. بدین ترتیب، در ۱ مارس ۱۹۹۴، بازرسان آژانس برای اولین

^۱ light-water reactors (LWRs)

بار از سال ۱۹۹۳، جهت بازرسی وارد کره شمالی شدند. با این همه، مقامات کره شمالی به بازرسان آژانس اجازه بازرسی از یکی از تاسیسات فرآوری مجدد پولوتونیوم در یانگبیون را ندادند. در واکنش به این خودداری کره شمالی، هیأت رئیسه آژانس در ۲۱ مارس ۱۹۹۴، قطعنامه ای را صادر کرد که در آن از کره شمالی می‌خواست «برای انجام تمامی بازرسی‌های درخواست شده و پایبندی کامل به توافق نامه‌های ایمنی سریعاً به آژانس اجازه داده شود» (Davenport, April 2017). به دنبال آن، کره شمالی اعلام کرد که از آژانس خارج می‌شود و آمریکا در ۱۵ ژوئن ۱۹۹۴، آژانس را در جریان تصمیم کره شمالی به خارج شدن از آن گذاشت (GOV/2011/53-GC (55)/24 Date: 2 September 2011).

دولت کلینتون در ۱۵ ژوئن ۱۹۹۴، از جیمی کارتر، رئیس جمهوری آمریکا در سال‌های ۸۱-۱۹۷۷، خواست میانجیگری کند. جیمی کارتر به کره شمالی سفر کرد و با مقامات آن کشور به گفتگو نشست. او توانست قراردادی را با مقامات کره شمالی منعقد کند که در آن پیونگیانگ علاقه برای «راکدگذاشتن» برنامه هسته‌ای خود و شروع مجدد گفتگوها با آمریکا را تأیید کرد. کارتر همچنین موفق شد کره شمالی را به رعایت موارد زیر متعهد کند:

- الف) مقررات ایمنی آژانس کماکان پابرجا باشد،
- ب) از راکتور هسته‌ای ۵ مگاواتی آن کشور سوخت‌گیری مجدد نشود،
- پ) از سوخت هسته‌ای، فرآوری مجدد نشود.

دیدار جیمی کارتر با مقامات کره شمالی "چارچوبی توافق شده" میان آمریکا و کره شمالی را در اکتبر ۱۹۹۴ بوجود آورد، که به موجب آن قرار شد کره شمالی:

- الف) فعالیت‌های هسته‌ای خود را راکد گذارد و آژانس این توقف را تأیید نماید
- ب) به "بیانیه مشترک هسته‌ای زدایی شبه جزیره کره" پایبند باشد.

در مقابل آمریکا انجام تعهدات زیر را پذیرفت:

- الف) برای تشکیل یک کنسرسیوم بین‌المللی برای ساخت دو راکتور آب سبک در کره شمالی اقدام کند،
- ب) تا سال ۲۰۰۳ سالانه ۵۰۰۰۰۰ تن نفت در اختیار کره شمالی قرار دهد تا اولین راکتور آب سبک این کشور به مرحله عملیاتی برسد،
- پ) رسماً تضمین دهد که مبادرت به تهدید و یا استفاده از سلاح هسته‌ای علیه کره شمالی نخواهد کرد.

آمریکا و کره شمالی، در واقع، قراردادی را امضا کردند که هدف آن جلوگیری از تولید سلاح‌های هسته‌ای توسط کره شمالی بود. این اولین اقدامی بود که آمریکا و کره شمالی اتخاذ کردند تا تنش فیمابین در شبه جزیره کره را کاهش دهند. آمریکا از طریق ارائه طرح بدیل هسته‌ای به مذاکره با کره شمالی پرداخت تا آن کشور را متقاعد کند که عضوی از قرارداد عدم اشاعه هسته‌ای باقی بماند و از گسترش بیشتر توانایی‌های هسته‌ای خود احتنا ببرد (Suh & Lee, 1998 p.76).

هرچند کره شمالی و آمریکا این قرارداد را امضاء کردند، اما از اجرای آن رضایت نداشتند. کره شمالی از تاخیر در ساخت راکتور آب سبک ناراضی بود و آمریکا از عدم اجازه به بازرسان آژانس برای بازرسی فعالیت‌های گذشته کره شمالی گله داشت. به همین دلیل، پس از فوت کیم ایل سونگ، رئیس جمهوری کره شمالی، در ماه ژوئیه ۱۹۹۴، و جانشین شدن پسرش کیم جونگ ایل، همه دستاوردهای مذاکرات میان دو کشور بر باد رفت. کیم جون ایل از همان زمان روی کار آمدن، تولید سلاح هسته‌ای و وسایل حمل آنها را اولویت اصلی سیاست‌های خود قرار داد (Hsu, <http://www2.tku.edu.tw/~ti/Journal/9-4/943.pdf>).

برغم خوشبینی‌های اولیه، بیل کلینتون نتوانست از طریق گفتگو و اعتمادسازی و انعقاد قراردادی برد - برد، دولت کره شمالی را به ترک برنامه هسته‌ای خود متقاعد کند. با این وجود، جرج دبلیو. بوش، رئیس جمهوری بعدی، از سال ۲۰۰۱، انتظار داشت با اعمال فشار و تهدید دولت مزبور را وادار به این کار نماید!

شدت گرفتن تشنج در مناسبات کره شمالی و آمریکا در زمان جرج دبلیو. بوش

حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ پیامدهای منفی زیادی بر مناسبات آمریکا با کره شمالی گذاشت. تلاش دولت سابق آمریکا، بیل کلینتون، برای اعتمادسازی با کره شمالی، جای خود را به بی اعتمادی مفرط دولت بوش نسبت به این کشور داد. در راستای این تیره شدن نگاه واشنگتن به کره شمالی بود که در ۲۹ ژانویه ۲۰۰۲، جرج دبلیو. بوش، رئیس جمهوری آمریکا در جریان سخنرانی سالانه خود در برابر اعضای کنگره آمریکا، کره شمالی را همراه دو کشور دیگر، بخشی از «محور شرارت» نامید که مسلح می شود تا صلح جهانی را تهدید کند و خطر جدی ایجاد نماید (Zunes, Jan. 31, 2002).

به باور تحلیل‌گران بین‌المللی آشنا با سیاست خارجی آمریکا، از این گونه اظهارات یک رئیس جمهوری آمریکا علیه کشوری دیگر، معمولاً بوی جنگ می‌آید، کما اینکه در پی همین اظهارات علیه عراق، آمریکا به این کشور حمله کرد. اگر در آن زمان حمله‌ای علیه کره شمالی

صورت نگرفت، بیشتر به خاطر این بود که افغانستان و عراق برای نیروهای آمریکایی تبدیل به نوعی باطلاق شده بودند و رؤیای پیروزی آسان و سریع آمریکا در آن‌ها از بین رفته بود؛ آمریکا نمی‌خواست در حالیکه در دو کشور فوق مشغول جنگ بود، خود را گرفتار جنگ دیگری کند. پس از یک مدت نسبتاً طولانی، از سخنرانی «محور شرارت» بوش، جیمز کلی، معاون وزیر خارجه آمریکا در فاصله ۳ تا ۵ اکتبر ۲۰۰۳، به کره شمالی رفت و مقامات آن کشور را به خاطر ادامه برنامه انرژی هسته‌ای و موشکی مورد انتقاد قرار داد. کلی اظهار داشت که او مدارکی دال بر وجود برنامه مخفی غنی‌سازی اورانیوم توسط کره شمالی در دست دارد، برنامه‌ای که ناقض قرارداد ۱۹۹۴ آمریکا - کره شمالی بود. در ۱۶ اکتبر ۲۰۰۲، آمریکا اعلام کرد که کره شمالی در گفتگوهای خود سرانجام اعتراف نمود که برنامه ساخت «سلاح هسته‌ای به طور مخفیانه» دارد. اعتراف کره شمالی به داشتن برنامه هسته‌ای، گفتگوهای دو کره را تحت تاثیر شدید خود قرار داد. کالین پاول، وزیر خارجه آمریکا، گفت که در کمک‌های بعدی آمریکا به کره شمالی تردید حاصل شده است. کره شمالی ابتدا موضعی عصبانی را در پیش گرفت و بر «حق خود» به داشتن برنامه توسعه تسلیحاتی پای فشرد، اما، بعد، پیشنهاد قطع برنامه فوق در قبال دریافت کمک و امضای قرارداد «عدم تعرض» را با آمریکا داد. کره شمالی استدلال می‌کرد که آمریکا به مفاد چارچوب قرارداد، ساختن نیروگاه‌های هسته‌ای آب سبک در کره شمالی و اتمام آن تا سال ۲۰۰۳، عمل نکرده است. (Sanger, 2002).

برغم قول‌های کره شمالی به مقامات آمریکایی، برنامه هسته‌ای این کشور ادامه یافت. این موضوع، دولت بوش را بر آن داشت که در ۱۴ نوامبر ۲۰۰۲ اعلام کند که چنانچه کره شمالی بلندپروازی‌های تسلیحاتی خود را متوقف نکند، ارسال محموله نفتی برای این کشور در ماه نوامبر آخرین بار خواهد بود. کمک‌های آمریکا به کره شمالی در فاصله ۱۹۹۴ تا ۲۰۰۹ حدود ۶۰۰ میلیون دلار بابت یارانه انرژی به این کشور بود (Manyin and Nikitin, April 2, 2014, p. 1).

به دنبال اظهارات فوق، کره شمالی اعلام کرد که تأسیسات خود را برای تولید انرژی مجدداً راه اندازی می‌کند زیرا تصمیم آمریکا به قطع ارسال محموله‌های نفتی به کره شمالی هیچ انتخاب دیگری را برای این کشور باقی نگذاشته است. کره شمالی ادعا نمود که آمریکا قرارداد ۱۹۹۴ خود با این کشور را نقض کرده است. در ۱۳ دسامبر، کره شمالی از آژانس خواست که وسایل مهر و موم و تجسس خود را که «چشم و گوش» آژانس در کره شمالی بودند، از نیروگاه یانگبیون خارج کند. در ۲۲ دسامبر، کره شمالی شروع به خارج کردن ابزار شنود از نیروگاه یانگبیون کرد. در ۲۴ دسامبر، کره شمالی در نیروگاه یانگبیون تعمیراتی را شروع کرد. گفتگوهای کره شمالی - کره جنوبی

پیرامون بازگشایی جاده‌ها و خطوط آهن مرزی، که به رغم وجود تنش‌ها میان طرفین در جریان بود، متوقف شد (Suryanaravana, January 10, 2003 and KCNA, January 1, 2003).

در ۲۷ دسامبر، کره شمالی اعلام کرد که دو بازرس آژانس را از خاک خود اخراج می‌کند و همچنین اعلام کرد که قصد بازگشایی مرکز فرآوری مجدد خود را دارد، که می‌تواند سلاح‌های هسته‌ای پولوتونیوم را ظرف چند ماه تولید کند. کوتاه زمانی پس از اخراج بازرسان آژانس از کره شمالی، دونالد رامسفلد، وزیر دفاع آمریکا، اعلام کرد که «آمریکا کاملاً قادر است که در یک زمان علیه دو تهدید بجنگد». این هشدار غیرمستقیم به کره شمالی بود که از گرفتاری آمریکا در جنگ عراق بهره برداری نکند (Sorensen, April 6, 2003)

از سوی دیگر، جرج تنت، رئیس سیا، در جریان شهادت در برابر سنای آمریکا، در ۱۲ فوریه ۲۰۰۳، روز قبل از این که آژانس اعلام کرد که کره شمالی ان. پی. تی. را نقض کرده است، ادعا کرد که کره شمالی موشک‌های حامل سلاح هسته‌ای در اختیار دارد که می‌تواند سواحل غربی آمریکا را هدف قرار دهد. این «خبر» در واقع بازطرح گزارش ۱۹۹۸ دونالد رامسفلد بود که بسیار اغراق آمیز به نظر می‌رسید. تنها چند روز بعد بود که کره شمالی اعلام کرد آزمایش‌های موشکی خود را، که از سال ۱۹۹۸ متوقف شده بود، از سر می‌گیرد. در دوم مارس، ۴ فروند میگ کره شمالی یک فروند هواپیمای آمریکایی را که مشغول عکسبرداری از مناطق پرتاب موشک بود محاصره و آنرا مجبور به فرود آمدن کردند و رامسفلد با اعزام هواپیماهای ب - ۵۲ به شبه‌جزیره گوام واکنش نشان داد (Sorensen, April 6, 2003).

فعالیت‌های بین‌المللی برای بازداشتن کره شمالی

با بالاگرفتن سطح تنش در شبه جزیره کره، دولت‌های منطقه‌ای و قدرت‌های بزرگ از وقوع جنگ گسترده با ابعادی ناشناخته احساس نگرانی کردند. کره جنوبی نگران از روند فزاینده تنش، در ۲ ژانویه ۲۰۰۳، از چین خواست تا از نفوذ خود بر کره شمالی استفاده کند و تنش را در ارتباط با برنامه هسته‌ای این کشور کاهش دهد (Brooke, January 3, 2003). دو روز بعد، روسیه کره شمالی را برای کنار گذاشتن برنامه هسته‌ای خود تحت فشار قرار داد (Chuen, August 24, 2010).

آژانس نیز در ۶ ژانویه، قطعنامه‌ای صادر کرد که در آن از کره شمالی خواست «ظرف چند هفته» بازرسان سازمان ملل را به خاک خود مجدداً بپذیرد و برنامه مخفیانه تسلیحات هسته‌ای خود را متوقف کند و گرنه با اقدامات شورای امنیت سازمان ملل روبرو خواهد شد (IAEA, Mar 6, 2017, Chronology of Key events).

در راستای کاهش دادن تنش، آمریکا هم اعلام کرد که علاقه دارد با مقامات کره شمالی گفتگو کند که آنان چگونه تکالیف بین‌المللی خود را انجام دهند، اما این به معنای پاداش دهی به کره شمالی برای عمل به تکالیف موجود آن کشور نیست. به دنبال آن، آمریکا از آژانس خواست که موضوع برنامه هسته‌ای کره شمالی را برای صدور قطعنامه به شورای امنیت سازمان ملل ارجاع دهد.

در ۱۰ ژانویه، کره شمالی در پاسخ، رفتاری دوگانه^۱ را در پیش گرفت: از یک سو، اعلام کرد که از ان. پی. تی. خارج می‌شود (Mydansjan, Jan. 10, 2003)؛ و از سوی دیگر، دیپلمات‌های خود را برای گفتگو با بیل ریچاردسون، فرماندار ایالت نیومکزیکو آمریکا، پیرامون بحران هسته‌ای به آن ایالت اعزام کرد (Janofsky, January 10, 2003).

در مقابل این موضع تعاملی کره شمالی، بوش در سخنرانی سالیانه خود در برابر کنگره آمریکا در ۲۸ ژانویه، این دولت را «یک رژیم سرکوب‌گر نامید که مردمش در ترس و گرسنگی هستند». او کره شمالی را به فریبکاری پیرامون بلندپروازی هسته‌ای خود متهم کرد و گفت «آمریکا و جهان تسلیم باج‌خواهی نمی‌شوند» (State of the Union Address, 2003). در ۱۰ آوریل ۲۰۰۳، کره شمالی مجدداً از ان. پی. تی. خارج شد.

برای برگرداندن کره شمالی به ان. پی. تی. و مذاکرات هسته‌ای، در ماه اوت همان سال، گفتگوهای ۶ جانبه میان آمریکا، چین، روسیه، ژاپن و دو کره در پکن آغاز شد. در این گفتگوها، آمریکا خواستار برچیده شدن کامل و به تأیید رسیده توانایی‌های هسته‌ای کره شمالی شد، لیکن دولت مزبور آنرا نپذیرفت.

در تحولی دیگر، زیگفرید هکر، دانشمند هسته‌ای آمریکایی، که همراه گروهی کارشناس برای بازدید از تأسیسات هسته‌ای یانگیپون به کره شمالی رفته بود، در ۲۲ ژانویه ۲۰۰۴ در کنگره آمریکا شهادت داد که مرکز مزبور تأسیساتی برای تولید بمب هسته‌ای از پولوتونیوم است؛ اما او شواهدی دال بر بمب هسته‌ای را در آنجا نیافت (Hecker, Jan. 21, 2004).

شش ماه بعد، در ماه فوریه ۲۰۰۴، دور دوم گفتگوهای شش جانبه در پکن شروع شد و در ماه ژوئن همان سال، دور سوم گفتگوها از سر گرفته شد. لیکن تنش میان اعضای شرکت‌کننده، به‌ویژه آمریکا و کره شمالی، مانع هرگونه پیشرفت شد، به‌جز اینکه قرار شد یک سال دیگر در ماه ژوئیه ۲۰۰۵، گفتگوها مجدداً از سر گرفته شود. اما در ۱۰ فوریه ۲۰۰۵، کره شمالی علناً اعلام کرد که سلاح هسته‌ای در اختیار دارد و از گفتگوهای ۶ جانبه خارج شد (Medalia, November 23, 2009, p. 9).

¹. double – track policy

آزمایش‌های موشکی کره شمالی

پس از دستیابی به سلاح‌های هسته‌ای، کره شمالی نسبت به برنامه موشکی خود موضع جدی‌تری اتخاذ کرد. این کشور در ۴ ژوئیه ۲۰۰۶، ۶ فروند موشک بلندبرد تائپدونگ-۲^۱ را آزمایش کرد. این اقدام کره شمالی، بلافاصله با تقبیح‌های بین‌المللی شدید روبرو شد، اما یک روز بعد، دولت کره شمالی پاسخ تقبیح‌های بین‌المللی را با آزمایش موشکی هفتم خود داد (ABC News Online, 05/07/2006).

آزمایش‌های هسته‌ای و موشکی کره شمالی، آمریکا را متوجه جدی بودن خطر تهدید هسته‌ای در شبه جزیره کره کرد. اما این بار هم دولت بوش به جای دیپلماسی، با زبان تهدید و جنگ کره شمالی را خطاب قرار داد. در ۵ اکتبر ۲۰۰۶، یک مقام آمریکایی مستقیماً کره شمالی را در صورت انجام آزمایش هسته‌ای قریب الوقوع خود تهدید کرد و گفت «کره شمالی، یا می‌تواند آینده‌ای را داشته باشد و یا این سلاح‌ها را؛ ولی هر دو را نمی‌تواند داشته باشد». این مقام همچنین اظهار داشت که هر تلاش کره شمالی برای آزمایش هسته‌ای به عنوان «اقدامی به شدت تحریک‌آمیز تلقی می‌شود» (NEWS.com.au. 5 October 2006).

در ۹ اکتبر، کره شمالی اعلام نمود که دست به آزمایش اولین سلاح هسته‌ای خود زده است. اینکه آزمایش موفقیت‌آمیز بوده و نشت رادیو اکتیو در محل مشاهده نشده است (Sanger, Oct. 9, 2006). به دنبال آن، شورای امنیت سازمان ملل در ۱۴ اکتبر قطعنامه ۱۷۱۸ را صادر کرد که در آن علیه کره شمالی به دلیل آزمایش هسته‌ای تحریم‌هایی وضع می‌کرد. اما این تحریم‌ها بیشتر نمادین بودند. دولت بوش پسر در این زمان دل مشغول انتخابات کنگره بود. چین و روسیه نیز از همین تحریم‌های نه چندان جدی حمایت کامل نکردند (Paulus and Muller, November 03, 2006). در این حال، مرحله دوم دور پنجم، گفتگوهای شش جانبه (دو کره، آمریکا، ژاپن، روسیه و چین)، در ۱۸ دسامبر ۲۰۰۶ برگزار شد. بعد از یک هفته مذاکره، طرف‌ها توانستند مجدداً بر اعلامیه ۱۹ سپتامبر مهر تأیید زنند. آنان همچنین مواضع طرف‌ها را تکرار نمودند (Kimball and Davenport, May 4, 2012).

از سوی دیگر، گفتگوهای خصوصی کره شمالی و آمریکا در ۱۶ ژانویه ۲۰۰۷ در برلین برگزار گردید و توافق‌هایی میان دو طرف حاصل شد (Yardley, February 13, 2007). در ۱۳ فوریه، پنجمین دور گفتگوهای شش جانبه با یک توافقی به سرانجام رسید. پیونگ-یانگ تعهد سپرد که در برابر دریافت ۵۰۰۰۰ تن کمک سوخت، نیروگاه یانگبیون را ببندد.

¹. Taepodong-2

بازرسان آژانس مجدداً اجازه ورود به کره شمالی را پیدا کنند و آمریکا روند عادی سازی مناسبات با کره شمالی را شروع نماید (Yardley, February 13, 2007).

کره شمالی بعد از دریافت ۶۲۰۰ تن نفت سوخت کره جنوبی، اعلام کرد که توقف نیروگاه یانگییون را آغاز کرده است. در ۱۷ ژوئیه، تیمی مرکب از ۱۰ تن از بازرسان آژانس بسته شدن نیروگاه یانگییون را تأیید کردند، گامی که محمد البرادعی رئیس وقت آژانس آنرا «گام خوبی در جهت درست» توصیف کرد. در همان روز، دومین محموله ۷۵۰۰ تنی نفت از کره جنوبی به مقصد شهر نامپو در کره شمالی حرکت کرد. این بخشی از ۵۰۰۰۰ تن نفتی بود که طبق قرارداد ۱۳ فوریه باید در مقابل بستن نیروگاه هسته ای، از کره جنوبی به کره شمالی برود. بازرسانی از آمریکا، چین، و روسیه از نیروگاه یانگییون دیدن کردند تا روند بسته شدن دائمی آنرا مشاهده کنند. در ۲۷ ژوئن ۲۰۰۸، کره شمالی یک برج خنک کننده در نیروگاه اصلی یانگییون را منهدم کرد. در اقدامی متقابل، آمریکا در ۱۱ اکتبر کره شمالی را از لیست کشورهای حامی تروریسم برداشت (Richter, 12 October, 2008).

در ارزیابی نهایی از سیاست جرج دبلیو. بوش در قبال برنامه هسته‌ای و موشکی کره شمالی می‌توان گفت که در دوران وی، ۲۰۰۹-۲۰۰۱، آمریکا می‌خواست کره شمالی را تحت فشار جدی نظامی قرار دهد؛ اما ادامه گرفتاری نیروهای آمریکایی در باطلاق عراق و افغانستان مانع از آن شد که واشنگتن جبهه سومی بگشاید. حتی می‌توان گفت که ترکیبی از فشارهای موردی آمریکا بر کره شمالی و باطلاحی شدن عراق و افغانستان برای واشنگتن سبب شدند که کره شمالی اولین آزمایش سلاح هسته‌ای خود را با موفقیت انجام داد. در واقع، رویکرد قدرت سخت و توأم با فشار آمریکا در دوران ریاست جمهوری جرج دبلیو. بوش در قبال کره شمالی، این دولت را واداشت که بر موضع سخت و آشتی ناپذیر خود در مورد حفظ دستاورد هسته‌ای و ارتقاء آن بکوشد.

سیاست مامشات دولت اوباما و برنامه هسته‌ای و موشکی کره شمالی

هرچند موضع نسبتاً ملایم و رویکرد قدرت نرم دموکرات‌های آمریکا در دوران ریاست جمهوری بیل کلینتون در ۲۰۰۱-۱۹۹۳ کره شمالی را بارها بر سر میز مذاکره آورد، اما این اتفاق در دوران ریاست جمهوری باراک اوباما تکرار نشد. بلکه برعکس، سیاست مامشات اوباما در قبال برنامه هسته‌ای کره شمالی همچون سیاست سخت و توأم با فشار جرج دبلیو. بوش بازخور منفی داشت و کره شمالی را در دنبال کردن برنامه هسته‌ای خود مصر تر کرد. در واقع، کره شمالی از سیاست مامشات اوباما به عنوان فرصت طلایی بهره برداری کرد. اوباما از همان

شروع کار خود در راستای خط‌مشی اعتمادسازی با کره شمالی گام برداشت. او در جریان سخنرانی شروع کار خود گفت که از کسانی که دست‌های گره کرده خود را می‌کشایند، با آغوش باز استقبال می‌کند (Obama, January 21, 2009) و به این صورت به دولت‌های استبدادی پیشنهاد کنار گذاشتن مناسبات خصمانه را داد. اما کره شمالی پاسخ پیشنهاد آمریکا را با شلیک یک موشک چند مرحله‌ای در اوایل ماه آوریل داد (Sang-Hun and Sanger, April 4, 2009). کره شمالی همچنین در ۵ آوریل ۲۰۰۹، ماهواره‌ای به نام کوانگ میونگ سونگ - ۱۲، همراه با شعار آواهای انقلابی جاودان را به فضا پرتاب کرد. البته پرتاب این ماهواره ناموفق بود (Broad, April 5, 2009).

در ۱۴ آوریل ۲۰۰۹، شورای امنیت سازمان ملل کره شمالی را به خاطر اقدام به پرتاب موشک محکوم کرد. به دنبال اعلام قطعنامه سازمان ملل، دولت کره شمالی اعلام کرد که «دیگر در گفتگوهای ۶ جانبه شرکت نخواهد کرد و خود را متعهد به توافقات آن‌ها نمی‌کند». کره شمالی بازرسان هسته‌ای را از کشور خارج کرد و به اژانس اطلاع داد که برنامه سلاح‌های هسته‌ای خود را از سر می‌گیرد (Landler, 14 April, 2009).

کره شمالی در ۲۵ آوریل ۲۰۰۹ تأسیسات هسته‌ای خود را مجدداً فعال کرد و درست یک ماه بعد، یک آزمایش هسته‌ای را انجام داد. این دومین آزمایش هسته‌ای کره شمالی بود. به عقیده بسیاری، کره شمالی به صورت یک کشور هسته‌ای تمام عیار در آمده بود (SANG-HUN May 24, 2009).

اقدام کره شمالی به آزمایش‌های هسته‌ای و موشکی باعث شد که دولت اوپاما به دنبال محکومیت و تحریم این کشور در شورای امنیت سازمان ملل باشد. نتیجه این اقدام، قطعنامه‌های ۱۸۷۴ شورای امنیت سازمان ملل، محکوم شدن آزمایش‌های هسته‌ای و موشکی چند مرحله‌ای کره شمالی و قرار گرفتن نقل و انتقالات مرتبط با سلاح هسته‌ای این کشور در اعمال بازرسی بین‌المللی بود. تاکید دولت اوپاما بر هماهنگی میان متحدین، که هیلاری کلینتون، وزیر خارجه وقت آمریکا، آنرا «صبر استراتژیک در مشورت نزدیک با شش متحدان» توصیف کرد، اولین اصل خط‌مشی دولت اوپاما در قبال کره شمالی بود. این خط‌مشی توانایی دولت کره شمالی برای تقویت بیشتر قدرت هسته‌ای خود در کوتاه مدت را به شدت کنترل می‌کرد و وادار کردن کره شمالی به رها کردن نیروگاه هسته‌ای ۵ مگاواتی گرافیک تبدیلی خود توانایی این کشور را برای تولید پولوتونیوم جدید برای ساختن بمب هسته‌ای از بین می‌برد.

1. Kwangmyōngsōng-2

کمتر از یک ماه پس از شروع دور دوم ریاست جمهوری اوباما، کره شمالی در ۱۲ فوریه ۲۰۱۳ سومین آزمایش هسته‌ای خود را انجام داد (CNN, 12 February, 2013). حدود یک سال بعد، کره شمالی به اظهارهایی که مستقیماً خاک آمریکا را هدف قرار می‌داد، روی آورد و در ۲۰ مه ۲۰۱۵، ادعا کرد که دارای سلاح‌های هسته‌ای است که می‌تواند خاک آمریکا را هدف قرار دهد (Mullen, May 20, 2015). حتی کیم جون اون، رهبر کره شمالی، در اوایل ماه دسامبر ۲۰۱۵، ادعا کرد که کشورش در تدارک ساختن یک بمب هیدروژنی است؛ با این وجود، تردید زیادی در زمینه صحت آن ادعا بوجود آمد (Bennett, CNN, December 15, 2015). در ۶ ژانویه ۲۰۱۶، کره شمالی چهارمین آزمایش هسته‌ای خود را انجام داد (Kimball and Davenport, January 6, 2016) در ۶ ژوئیه ۲۰۱۶، کره شمالی در قبال برنامه هسته‌ای و همسایگان خود موضعی کاملاً متفاوت با گذشته را اتخاذ کرد، که در حالی که گنگ و مبهم بود، بارقه‌ای از امید را در چشم انداز هسته‌ای این کشور می‌گشود. در این روز، یک سخنگوی بلندمرتبه دولت کره شمالی در مورد «برچیده شدن سلاح‌های هسته‌ای» تعبیر گسترده تری کرد، به گونه‌ای که این فرایند تمامی شبه جزیره کره و همسایه‌های اطراف آن را شامل شود. این اظهار مقام کره شمالی به طور تلویحی نشانه علاقه برای ادامه مذاکرات توسط آن کشور بود (Carlin, 12 July 2016).

اما مدت زمان زیادی طول نکشید که سراب بودن تصور بالا مشخص شد. در ۹ سپتامبر ۲۰۱۶، کره شمالی پنجمین آزمایش هسته‌ای زیرزمینی خود را انجام داد. این قوی‌ترین آزمایش هسته‌ای کره شمالی تا آن زمان بود (Sang-Hun and Perlez, September 9, 2016). از سوی دیگر، اظهارات زیگفرید هکر، دانشمند هسته‌ای آمریکا از دانشگاه استنفورد، آب پاک‌ی روی دست همه خوش‌بینان نسبت به برنامه هسته‌ای کره شمالی ریخت. هکر در ماه سپتامبر ۲۰۱۶ اعلام کرد که مساعی کره شمالی برای غنی‌سازی اورانیوم و ساختن نیروگاه آب سبک در حال پیشرفت مداوم است، (Gladstone, and Jacquette, February 18, 2017)، به دنبال این اظهارات، مساعی دولت اوباما برای گفتگو با دولت کره شمالی سرعت بیشتری گرفت. اما این مساعی نتیجه مهمی در بر نداشت.

فشارهای دولت دونالد ترامپ و برنامه هسته‌ای و موشکی کره شمالی

دونالد ترامپ، رئیس‌جمهوری جدید آمریکا، پس از روی کار آمدن، در صدد برآمد که چالش برنامه هسته‌ای کره شمالی برای آمریکا را از طریق تشر و تهدید و در مدت کوتاهی حل

و فصل کند. به همین دلیل، پانزده روز پس از روی کار آمدن، در ۵ فوریه ۲۰۱۷، آمریکا و ژاپن از طریق یک رزمناو مجهز به موشک‌های هدایت شونده، توانستند باموفقیت یک موشک بالستیک میانبرد کره شمالی را حین آزمایش رهگیری و ساقط کنند. اما کره شمالی در نشان دادن واکنش، سریع عمل کرد. این کشور در ۱۱ فوریه موشک بالستیک جدیدی به نام یوکنگوک سانگ ۲- را آزمایش کرد که اولین آزمایش موشکی موفق کره شمالی از زمان روی کار آمدن ترامپ در آمریکا بود.

آزمایش موشکی کره شمالی تنش را در شبه جزیره کره افزایش داد. کوتاه زمانی بعد، چین واردات ذغال سنگ خود از کره شمالی را تا آخر سال ۲۰۱۷ ممنوع کرد. وزارت بازرگانی چین اعلام نمود که دولت چین این اقدام را در همراهی با قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل، که چین در پیشنویس و تصویب آن در ماه نوامبر نقش داشت، انجام داده است (McKirdy, May 14, 2017).

پس از اینکه کره شمالی در ۶ مارس ۲۰۱۷، دست به آزمایش چهار موشک بالیستیک زد، که سه موشک آن در ۳۲۲ کیلومتری (۲۰۰ مایلی) خط ساحلی ژاپن فرود آمدند. آمریکا برنامه استقرار دفاع ضد موشکی موسوم به تاد^۱ را در خاک کره شمالی سرعت بخشید (Park, March 6, 2017). در ۱۴ مارس ۲۰۱۷، آمریکا همراه با کره جنوبی و ژاپن، متحدان خود، کشتی‌های جنگی و موشک‌انداز خود را به نقاطی اعزام داشتند که کره شمالی در ۱۰ روز پیش از آن، چهار موشک شلیک کرده بود. هدف این کشتی‌های جنگی، ساقط کردن موشک‌های بالیستیک دشمن بود (McKirdy, May 14, 2017).

پنج روز بعد، کره شمالی با آزمایش موشک دیگری، مجدداً تنش را در منطقه شدت بخشید. کارشناسان در این آزمایش علائمی دال بر پیشرفت قابل ملاحظه توانایی‌های کره شمالی ملاحظه کردند. در دوم آوریل، ترامپ اعلام کرد که اگر چین نتواند اوضاع را تغییر بدهد، آمریکا خود برنامه هسته‌ای کره شمالی را محدود می‌کند. دو روز بعد، زمانی که ترامپ در تدارک دیدار با هم‌تای چینی خود در ایالت فلوریدا بود، کره شمالی موشک بالستیک دیگری را آزمایش کرد. در ۱۰ آوریل، کره شمالی نسبت به استقرار گروه ضربت دریایی آمریکا در آب‌های منطقه، از جمله اعزام کشتی ۹۷۰۰۰ تنی کارل وینسون، واکنش نشان داد و اعلام کرد که با «اقدامات بی محابای تجاوزکارانه» با «هر روشی که آمریکا بخواهد»، مقابله می‌کند (McKirdy, May 14, 2017).

مایک پنس، معاون ریاست جمهوری آمریکا، هنگام دیدار از کره جنوبی در منطقه غیرنظامی در مرز دو کره به پیونگ‌یانگ هشدار داد که اراده آمریکا و «یا توان نیروهای نظامی

¹. Terminal High Altitude Area Defense (THAAD)

ما را» دست کم نگیرد. کیم این ریون، معاون نماینده کره شمالی در سازمان ملل هم در پاسخ هشدار داد که اقدامات و لفاظی‌های آمریکا «وضعیت خطرناکی را به وجود آورده که طی آن هر لحظه ممکن است در شبه جزیره کره، جنگ گرماهسته‌ای در بگیرد و تهدیدی جدی برای صلح و امنیت جهانی ایجاد کند».

در ۱۹ آوریل، شورای امنیت سازمان ملل سعی کرد آزمایش‌های موشکی کره شمالی را در قالب یک اعلامیه محکوم کند، اما روسیه از اختیارات وتوی خود برای ناکام گذاشتن آن استفاده کرد. این در حالی است که در همین روز، لو کانگ، سخنگوی وزارت خارجه چین از فعالیت‌های هسته‌ای و موشکی اخیر کره شمالی ابراز نگرانی عمیق کرد. لو کانگ همچنین از اعلامیه‌های اخیر آمریکا پیرامون برنامه موشکی کره شمالی تمجید کرد.

در ۲۰ آوریل، شورای امنیت سازمان ملل رسماً آزمایش‌های اخیر موشکی کره شمالی را تقبیح کرد و خواستار توقف «فوری» اقدامات دیگر که نقض کننده قطعنامه می‌شود، گردید. روسیه این موضوع را تکذیب کرد که برای توقف اقدام قبلی شورای امنیت از وتوی خود استفاده کرده بود و اعلام کرد که می‌خواسته متن آن سند را تغییر دهد.

در رخدادی که حیرت انگیز می‌نمود، در اول ماه مه، ترامپ رهبر کره شمالی را با زبانی مثبت تر مورد خطاب قرار داد و اظهار داشت که «مفتخر خواهد بود اگر کیم جونگ اون را «در زمان مناسب» ملاقات کند». ولی در همان روز، مقامات آمریکایی تأیید کردند که آمریکا سیستم ضد موشکی تاد را سرانجام در کره جنوبی مستقر کرده است (McKirby, May 14, 2017). به نظر می‌رسد که کره شمالی پاسخ ترامپ را در ۱۴ مه ۲۰۱۷، با یک آزمایش موشکی بالیستیکی دیگر انجام داد که اولین آزمایش موشکی بعد از انتخابات ریاست جمهوری کره جنوبی بود (Lendon, May 22, 2017).

در ۴ ژوئیه، همزمان با روز استقلال آمریکا، کره شمالی اقدام به شلیک یک موشک بالیستیک به سمت دریای ژاپن کرد. این موشک بلندبرد و احتمالاً می‌توانست به خاک آمریکا، ایالت آلاسکا و حتی هاوایی، برسد. در واقع، هدف عمده واشنگتن در دیپلماسی مامشات - اعمال فشار خود علیه کره شمالی اجتناب از وضعیتی بود که از زمان ۴ ژوئیه ۲۰۱۷ و در پی آزمایش موشک بالیستیک دوربرد کره شمالی به وجود آمده است.

شلیک موشک توسط کره شمالی ساعاتی پس از آن صورت گرفت که دونالد ترامپ رئیس‌جمهور آمریکا با شینزو آبه، نخست‌وزیر ژاپن، و شی جین پینگ، رئیس‌جمهور چین، درباره شلیک موشک‌های بالستیک توسط کره شمالی به صورت تلفنی گفتگو کرده

بود. ترامپ در واکنش به این اقدام کره شمالی، در پیام توئیتری خود نوشت: «کره شمالی همین الان یک موشک دیگر پرتاب کرد. آیا این شخص در زندگی کار بهتر دیگری ندارد که انجام دهد. بعید است کره جنوبی و ژاپن بیش از این بتوانند این وضعیت را تحمل کنند. شاید لازم باشد که چین با انجام یک اقدام سنگین علیه کره شمالی، یکبار و برای همیشه به این وضعیت مزخرف پایان دهد».

تحلیل داده‌ها

از مجموعه رخدادهایی که در سی و چند سال گذشته در ارتباط با برنامه هسته‌ای کره شمالی به وقوع پیوسته و شماری از آنها در این مقاله آمده است، می‌توان دریافت که برنامه مذکور برای دولت پیونگ‌یانگ صورت نوعی هدف غایی و استراتژیک داشته است. اینکه، سیاست‌های اعمال فشار، همچون تهدیدهای نظامی آمریکا، تحریم‌های سازمان ملل متحد و نیز مانورهای نظامی مشترک کره جنوبی و آمریکا نه تنها بازدارنده برنامه‌های مزبور نبودند، که در بیشتر اوقات عزم رهبران کره شمالی را به ادامه آن برنامه‌ها راسخ‌تر کرده‌اند. در واقع، اولین آزمایش هسته‌ای کره شمالی پس از تهدیدهای آمریکا در زمان ریاست جمهوری جرج دبلیو. بوش صورت گرفت. سایر آزمایش‌های هسته‌ای کره شمالی که همزمان با دوران ریاست جمهوری باراک اوباما بودند، پس از آن صورت گرفتند که سازمان ملل این کشور را مشمول یک رشته تحریم‌ها کرد. کره شمالی تا سال ۲۰۰۳ عضو پیمان‌نامه منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای بود ولی در آن سال پس از تهدیدهای آمریکا و به علت آنچه که عدم اجرای کامل توافق‌ها توسط آمریکا خواند، از آن خارج شد.

این واقعیت که، در طول سی سال گذشته، کره شمالی چندین بار تعهد کرد که برنامه هسته‌ای خود را متوقف کند؛ ولی هر بار پس از چندی و با ملاحظه تهدید خارجی، مجدداً برنامه‌های خود را از سر گرفته، تأیید کننده این موضوع است که برنامه هسته‌ای و موشکی این دولت نوعی هدف غایی بوده و نه صرفاً ابزاری برای چانه‌زنی دیپلماتیک. به همین دلیل، این کشور، در سال ۲۰۰۸، به عنوان بخشی از معامله کنار گذاشتن سلاح هسته‌ای در برابر دریافت کمک، دستگاه خنک کننده مجتمع یانگبیون را از کار انداخت؛ ولی، در ماه مارس ۲۰۱۳، پس از جدال لفظی با آمریکا و تشدید تحریم‌های سازمان ملل که به دنبال سومین آزمایش هسته‌ای کره شمالی بود، این کشور تمام تاسیسات هسته‌ای خود را مجدداً به کار انداخت. باز به همین دلیل است که،

چندین دور مذاکره بین کره شمالی، آمریکا، روسیه، چین، ژاپن و کره جنوبی، که برای ترغیب کره شمالی به رهاکردن برنامه هسته ای - موشکی خود صورت گرفت، همه با شکست روبرو شدند. در سپتامبر سال ۲۰۰۵، پس از دو سال گفت‌وگوهای متناوب، کره شمالی در یک معامله بی‌سابقه، قبول کرد که در برابر دریافت کمک‌های اقتصادی و امتیازات سیاسی، از دنبال کردن برنامه هسته ای خود دست بردارد. ولی اجرای این توافق بسیار مشکل بود و در آوریل ۲۰۰۹، بر سر این که آیا کره شمالی تمام تاسیسات هسته ای خود را اعلام کرده یا نه، گفتگوها متوقف شد. در ژوئیه ۲۰۱۱، تماس بین آمریکا و کره شمالی با هدف از سرگیری مذاکرات یک بار دیگر شروع شد. اما، در ۱۷ دسامبر ۲۰۱۱، کمتر از شش ماه بعد، کیم جونگ-ایل، رهبر کره شمالی درگذشت و کیم جونگ-اون، پسر جوانش جانشین او شد و مذاکرات دو کشور هم قربانی شرایط نامطمئن آن زمان شد.

در فوریه ۲۰۱۲، کره شمالی ناگهان اعلام کرد که موافقت کرده فعالیت‌های هسته ای خود را به حال تعلیق درآورد و برای انجام آزمایش‌های هسته‌ای و موشک‌های دوربرد خود مهلتی قائل شد. پاداش این توافق، دریافت مواد غذایی از آمریکا بود. ولی پس از آزمایش ناموفق پرتاب موشک توسط کره شمالی در ۱۳ آوریل ۲۰۱۲، اجرای این توافق به حال تعلیق درآمد. پرتاب موفقیت آمیز یک موشک در دسامبر ۲۰۱۲ و سومین آزمایش هسته ای این کشور در ۱۲ فوریه ۲۰۱۳، سبب شد که سازمان ملل متحد تحریم‌ها علیه کره شمالی را افزایش دهد. از آن زمان، آزمایش‌های هسته ای و موشکی کره جنوبی بدون وقفه ادامه پیدا کرده است.

نتیجه گیری

این نوشتار مناسبات هسته‌ای آمریکا و کره شمالی طی سی و پنج سال گذشته را بررسی می‌کند و نشان می‌دهد که برنامه هسته‌ای کره شمالی، در پاسخ به مواضع مختلف رؤسای جمهوری آمریکا از هر دو حزب جمهوریخواه و دموکرات، ترکیبی از خط مشی‌های تقابلی و تعاملی برای رسیدن به هدف اصلی تهیه سلاح هسته ای و موشک‌های بالیستیک بود. برنامه هسته ای کره شمالی را از نقطه نظر هدف اعلامی این دولت می‌توان در قالب سه دوره طبقه بندی کرد:

مرحله اول، این مرحله از ۱۹۸۵، سال اعلام آمادگی کره شمالی به رهاکردن برنامه هسته‌ای خود، شروع شد و تا ژوئیه سال ۱۹۹۴، زمان مرگ رهبر کره شمالی و روی کار آمدن فرزندش، کیم جونگ ایل ادامه یافت. می‌توان این دوره را دوره اعتمادسازی نام نهاد، از این نظر که کره

شمالی می‌خواست در پشت ماسک خوشبین ساختن افکار عمومی بین‌المللی به پایان دادن به برنامه هسته‌ای خود، در واقع، این برنامه را ادامه دهد.

مرحله دوم: این مرحله از ۱۹۹۴، سال امضای قرارداد جامع هسته‌ای میان آمریکا و کره شمالی، شروع شد و تا ۲۰۰۶، سال اولین آزمایش هسته‌ای کره شمالی ادامه یافت. این مرحله را می‌توان دوران اعتمادسوزی نامید، از این نظر که در این دوران، بازار اتهام زنی‌ها میان آمریکا و آژانس از یک سو، و کره شمالی، از سوی دیگر ادامه داشت، تا اینکه در نهایت به دستیابی کره شمالی به سلاح هسته‌ای منجر شد.

مرحله سوم: از سال ۲۰۰۶ تا کنون: که شامل دوره ملایمت جرج بوش پسر، دوره مباحثات اوپاما و دوره تشر و اعمال فشار دونالد ترامپ نسبت به برنامه هسته‌ای کره شمالی می‌شود. در این مرحله، برنامه هسته‌ای کره شمالی به نتیجه رسیده بود و این دولت تنها کاری که کرده، توجیه نمودن وضع خود است. به نظر می‌رسد که اعتماد سازی، اعتمادسوزی و توجیه سازی سه مرحله عمده بودند که همه قدرتهای دارنده سلاح‌های هسته‌ای در ابتدای برنامه هسته‌ای خود آنرا تجربه کرده بودند.

بخشی از انگیزه‌های کره شمالی در تولید تسلیحات هسته‌ای نیازهای امنیتی و حیاتی خود بوده است. این نیاز در دهه اول پس از جنگ سرد و کاهش چشمگیر حامیان خارجی این کشور، اهمیت بی‌سابقه پیدا کرد. قرار گرفتن این کشور در عضو «محور شرارت»، در سال ۲۰۰۲، به این نیاز امنیتی شدید کره شمالی دامن زد.

درست است که دولت کره شمالی، در دهه ۱۹۷۰، با ترغیب مسکو به قرارداد عدم اشاعه هسته‌ای پیوست و در سال ۱۹۸۵، پیشنهاد کنارگذاشتن برنامه هسته‌ای خود و عادی سازی مناسبات با آمریکا را داد. اما این دولت از طریق اتخاذ سیاست کژدار و مریز برنامه هسته‌ای خود را ادامه داد تا آنرا به سرانجامی برساند. به رغم مباحثات دولت کره شمالی در برخی مقاطع، به نظر می‌رسد که این دولت احتمالاً عادی سازی مناسبات با غرب را به شرط حفظ تمام یا بخشی از توانایی‌های هسته‌ای کنونی خود، و نه بدون آن، طلب می‌کند و این سیاست را کماکان در آینده ادامه خواهد داد.

منابع و مأخذ

- 1- Park, Jae Kyu, Koh, Byung Chul, and Kwak, Tae-Hwan. (1987). *The Foreign Relations of North Korea: New Perspectives*. Seoul, Korea: The Institute for Far Eastern Studies, Kyungnam University Press. 1987.

- 2- Suh, Dae-Sook and Lee, Chae-Jin. (1998). North Korea After Kim Il Sung. London, England: Lynne Reiner Publishers.
- 3- Online Resources:
- 4- Bennett, Bruce (December 15, 2015). "Does North Korea really have an H-bomb?" CNN. <http://www.cnn.com/2015/12/15/opinions/bennett-north-korea-hydrogen-bomb-claim/index.html>. Retrieved May 15, 2017.
- 5- Bolton, Derek. (August 2012). "North Korea's Nuclear Program". American Security Project. <https://www.americansecurityproject>. Retrieved May 15, 2017.
- 6- Broad, William J. (April 5, 2009). "North Korean Missile Launch Was a Failure, Experts Say". New York Times. <http://www.nytimes.com/2009/04/06/world/asia/06korea.html?pagewanted=all>. Retrieved May 15, 2017.
- 7- Brooke, James (January 3, 2003). "China 'Looming Large' in South Korea As Biggest Player, Replacing the U.S.". New York Times, in David Shambaugh, "China and the Korean Peninsula: Playing for the Long Term". https://www.cfr.org/content/publications/attachments/highlight/03spring_shambaugh.pdf. Retrieved May 19, 2017.
- 8- Carlin, Robert (12 July 2016). "North Korea Said it is Willing to Talk about Denuclearization ... But No One Noticed". <http://38north.org/2016/07/rcarlin071216/>. Retrieved 20 May 2017.
- 9- Carrel-Billiard, François and Wing, Christine. (2010). North Korea and the NPT - International Peace Institute. https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2010/04/pdfs_koreachapt2.pdf. Retrieved 20 May 2017.
- 10- Chuen, Cristina. (August 24, 2010). "Russian Responses to the North Korean Crisis". Russian Responses to the North Korean Crisis ...<http://www.nonproliferation.org/russian-responses-to-the-north-korean-crisis/>. Retrieved 20 May 2017.
- 11- Davenport, Kelsey. (March 12, 2017). Chronology of U.S.-North Korean Nuclear and Missile Diplomacy. <https://www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron>. Mar 12, 2017. Retrieved 20 May 2017.
- 12- Gladstone, Rick and Jacqueline, Rogene. (February 18, 2017). "How the North Korean Nuclear Threat Has Grown". New York Times, from: SIEGFRIED S. HECKER, (SEPTEMBER 12, 2016). What to Make of North Korea's Latest Nuclear Test? <https://www.nytimes.com/2017/02/17/world/asia/north-korea-nuclear-threat.html>. Retrieved 20 May 2017.
- 13- GOV/2011/53-GC (55)/24. (2 September 2011). https://www.iaea.org/About/Policy/GC/GC55/GC55Documents/English/gc55-24_en.pdf. Retrieved 20 May 2017.
- 14- Hsu, Poyueh Wang. "US Coercive Diplomacy in the North Korean Crisis: From the Crime-and- Punishment Approach to Diplomatic Give- and- Take, 1993-94". Tamkang Journal of International Affairs. 52. I. Introduction. <http://www2.tku.edu.tw/~ti/Journal/9-4/943.pdf>. Retrieved 20 May 2017.
- 15- INFCIRC/403 - Agreement of 30 January 1992 between the ... - IAEA. (May 1992). <https://www.iaea.org/sites/default/files/infirc403.pdf>. Retrieved 20 May 2017.
- 16- International Atomic Energy Agency. (Mar 6, 2017). IAEA and DPRK: Chronology of Key Events. <https://www.iaea.org/newscenter/focus/dprk/chronology-of-key-events>. Retrieved 20 May 2017.

- 17- Janofsky, Michael and Sanger, David E. (January 10, 2003). "North Korea Opens Unofficial Channel for U.S. Talks". New York Times. <http://www.nytimes.com/2003/01/10/international/north-korea-assailed-for-withdrawing-from-arms>. Retrieved 20 May 2017.
- 18- (January 1, 2003). "IAEA Inspectors Leave N. Korea". The Hindu. (January 10, 2003). "Statement of DPRK Government on Its Withdrawal from NPT". KCNA. www.kcna.co.jp. Retrieved 20 May 2017.
- 19- Kimball, Daryl and Davenport, Kelsey. (May 4, 2012). "The Six-Party Talks at a Glance". Arms Control Association. <https://www.armscontrol.org/factsheets/6partytalks>. Retrieved 20 May 2017.
- 20- Kimball, Daryl G. and Davenport, Kelsey. (January 6, 2016). "A Fourth North Korean Nuclear Test: What It Means; What Must Be Done". <https://www.armscontrol.org/blog/ArmsControlNow/2016-01-06/A-Fourth-North-Korean-Nuclear-T>. Retrieved 20 May 2017.
- 21- Landler, Mark (2009-04-15). "North Korea Says It Will Halt Talks and Restart Its Nuclear Program". The New York Times. <http://www.nytimes.com/2009/04/15/world/asia/15korea.html>. Retrieved 2010-05-23
- 22- Lendon, Brad. (May 22, 2017). "North Korea fires second ballistic missile in a week". CNN. <http://www.cnn.com/2017/05/21/asia/north-korea-fires-unidentified-projectile/> Retrieved May 19, 2017.
- 23- Manyin, Mark E. and Nikitin, Mary Beth D. (April 2, 2014). "Foreign Assistance to North Korea". Congressional Research Service, <https://fas.org/sgp/crs/row/R40095.pdf> Suryanarayana, P.S. Retrieved May 19, 2017.
- 24- McKirdy, Euan. (May 14, 2017). "North Korea timeline: From Trump's inauguration to now". CNN. <http://www.cnn.com/2017/04/18/asia/north-korea-donald-trump-timeline>. Retrieved May 19, 2017.
- 25- Medalia, Jonathan. (November 23, 2009). "Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty: Background and Current Developments." Congressional Research Service. Retrieved May 19, 2017.
- 26- Mullen, Jethro. (May 20, 2015). "North Korea says it can miniaturize nuclear weapons". CNN. <http://www.cnn.com/2015/05/20/asia/north-korea-nuclear-weapons>. Retrieved May 19, 2017.
- 27- Mydansjan, Seth. (January 10, 2003). "North Korea Assailed for Withdrawing From Arms Treaty". <http://www.nytimes.com/2003/01/10/international/north-korea-assailed-for-withdrawing-from-arms...> Retrieved May 19, 2017.
- 28- Myers, Steven Lee (January 11, 2003). "THREATS AND RESPONSES: RUSSIA; Moscow Is Negotiating With North Korean Officials in Quiet Effort to Defuse Tensions". New York Times. Retrieved 2017-05-18.
- 29- Park, Ju-min and Kaneko, Kaori. (Mar 6, 2017). "North Korea fires four missiles toward Japan, angering Tokyo and South Korea". <http://www.reuters.com/article/us-northkorea-missiles-idUSKBN16C0YU>. Retrieved May 19, 2017.
- 30- Paulus, Andreas L. and Müller, Jörn. (November 03, 2006). "Security Council Resolution 1718 on North Korea's Nuclear Test". <https://www.asil.org/insights/volume/10/issue/29/security-council-resolution-1718-north-koreas-nucl>. Retrieved 25 May 2017.

- 31- Richter, Paul. (12 October 2008). "U.S. drops North Korea from terrorism list after new deal". Los Angeles Times. <http://articles.latimes.com/2008/oct/12/world/fg-norkor12>. Retrieved 25 May 201۷.
- 32- President Barack Obama's Inaugural Address. whitehouse.gov.
- 33- <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2009/01/21/president-barack-obamas-inaugural-address>, Jan 21, 2009.
- 34- Sanger, David E. (October 17, 2002). "North Korea Says It Has a Program on Nuclear Arms". New York Times. <http://www.nytimes.com/2002/10/17/world/north-korea-says-it-has-a-program-on-nuclear-arms.html>. Retrieved 25 May 201۷.
- 35- "STATE OF THE UNION ADDRESS OF THE PRESIDENT TO THE JOINT SESSION OF CONGRESS". January 28, 2003. Archived from the original on January 31, 2010. Retrieved 18 May, 2017.
- 36- Sang-Hun, Choe. (May 24, 2009). "North Korea Claims to Conduct 2nd Nuclear Test". <http://www.nytimes.com/2009/05/25/world/asia/25nuke.html>. Retrieved 25 May 201۷.
- 37- Sang-Hun, Choe and Sanger, David E. (April 4, 2009). "North Koreans Launch Rocket Over the Pacific". <http://www.nytimes.com/2009/04/05/world/asia/05korea.html>. Retrieved 25 May 201۷.
- 38- Sang-Hun, Choe and Jane Perlez (September 9, 2016). "North Korea Tests a Mightier Nuclear Bomb, Raising Tension". New York Times. <https://www.nytimes.com/2016/09/09/world/asia/north-korea-nuclear-test.html>. Retrieved May 19, 2017.
- 39- Senate Committee on Foreign Relations Hearing on Siegfried S. Hacker's "Visit to the Yongbyon Nuclear Scientific Research Center in North Korea". (January 21, 2004). Committee Hearings 108th Congress Second Session — 2004, U.S. Senate Committee on Foreign Relations. <http://foreign.senate.gov>.
- 40- Su-hon, Choe. (2 October 2008). "GENERAL DEBATE. (25 September - 3 October 2007)". The General Assembly of the United Nations, <http://www.un.org/webcast/ga/62/>.
- 41- "North Korea appears to conduct 3rd nuclear test, officials and experts say". CNN. 12 February 2013. Retrieved 18 May 2017.
- 42- Sorensen, Clark. (April 6, 2003). "The Bush Administration and North Korea's Nuclear Program". <http://faculty.washington.edu/sangok>. Retrieved May 19, 2017.
- 43- Yardley, Jim. (Feb. 13, 2007). "North Korea to Close Reactor in Exchange for Aid". <http://www.nytimes.com/2007/02/13/world/asia/13cnd-korea.html>. Retrieved May 19, 2017.
- 44- Yardley, Jim. (Feb. 14, 2007). "Private Talks Held in Berlin Spurred Sides to Reach Deal". <http://www.nytimes.com/2007/02/13/world/asia/13cnd-korea.html>. Retrieved May 19, 2017.
- 45- Zunes, Stephen. (January 31, 2002). "Deconstructing George W. Bush: A Critical Analysis of the 2002 State of the Union Address". http://fpif.org/deconstructing_george_w_bush_a_critical_analysis_of_the_2002_state_of_the_un. Retrieved May 19, 2017.